

Рух опору та його течії

Поняття, що увійшло в політичну літературу під час Другої світової війни і вживається на означення підпільної і повстанської боротьби народів Європи проти окупації Німеччиною та її союзниками. Тоді діяли також Українська повстанська армія та радянські партизани.

Мета:

- Характеризувати та порівнювати діяльність національного та партизанського антифашистського руху.
- Давати їм власну оцінку.
- Порівнювати різні точки зору на діяльність ОУН і УПА за часів війни.
- Складати характеристики та політичні портрети видатних українських полководців та героїв війни.

Рух опору

- Це рух за визволення України від фашистських та інших тоталітарних поневолювачів;
- Складова частина антинацистського руху опору в країнах Європи, окупованих під час Другої світової війни.

Причини:

- Окупація України загарбника.
- Жорстокість окупаційного режиму.
- Цілеспрямована діяльність радянського керівництва з організації руху Опору на окупованих територіях.

• Основні течії Руху опору

Радянська течія

Мета:

- Визволення від фашистських загарбників.
- Відновлення радянської влади.

Райони діяльності:

- Полісся,
- Чернігівщина,
- Сумщина.

Організаційне оформлення:

- 1941 – 1942 рр. – створення партизанських з'єднань О. Федорова, С. Ковпака, О. Сабурова, М. Наумова, П. Вершигора.
- 20 червня 1942 р. – створення Українського штабу партизанського руху (УШПР), начальник штабу – Т. Строкач.
- Підпільні організації: **«Молода гвардія»** – м. Краснодон (очолював О. Кошовий); **«Партизанська іскра»** – с. Кримка Миколаївської області (очолював В Моргуненко); **м. Ніжин** (очолював Я. Батюк)

Федоров Олексій Федорович

Генерал-майор, двічі Герой Радянського Союзу.

- Радянський партійний і державний діяч,

- В роки Німецько-радянської війни командир Чернігівсько-волинського партизанського з'єднання, перший секретар Чернігівського і Волинського підпільних обкомів КПРС.

- Сидор Ковпак

- Командир Путивльського партизанського загону (пізніше — Сумського партизанського з'єднання, ще пізніше — 1-ї Української партизанської дивізії), член ЦК КП(б) України, генерал-майор.

- Дважди Герой Радянського Союзу.

- Сабуров Олександр Миколайович
- Під час Великої вітчизняної війни восени 1941 р. Очолив партизанський загін, який діяв на території Сумської та Брянської областей.
- З березня 1942 р. очолив створене на базі цього загону партизанське з'єднання.

Наумов Михайло Іванович

Радянський офіцер, Герой Радянського Союзу.

- В роки радянсько-німецької війни один з керівників партизанського руху в Україні.
- Начальник штабу оперативної групи партизанських загонів Сумської області.
- Командир партизанського кавалерійського з'єднання.

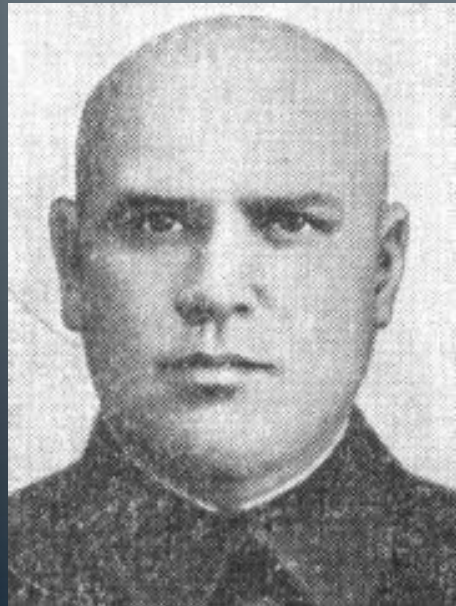
- Вершигора Петро Петрович
- Активний учасник радянського партизанського руху в Україні в роки Другої Світової війни.
- Кадровий чекіст, генерал-майор НКВС, згодом - письменник.
- Герой Радянського Союзу (з 7 серпня 1944). Член КПРС (з 1943 р.)

- Строкач Тимофій Амвросійович
- Радянський комуністичний і державний діяч.
- Один з провідних керівників органів державної безпеки УРСР та СРСР, генерал-лейтенант.
- 30 травня 1942 року Держкомітет оборони СРСР створює при Ставці Верховного головнокомандування Центральний штаб партизанського руху (ЦШПР).

- Олег Кошовий
- Очолив партизанську організацію «Молода гвардія» в м. Краснодон.
- Герой Радянського Союзу.

Моргуненко Володимир Степанович

Український педагог.

- Керівник підпільної організації «Партизанська іскра» в с. Кримка Миколаївської області.
- Герой Радянського Союзу.

- **Батюк Яків Петрович**
- Керівник Ніжинської підпільної комсомольсько-молодіжної організації під час Німецько-радянської війни.
- Адвокат, інвалід першої групи з дитинства.
- Член ЛКСМУ (комсомольська організація в УРСР).
- Герой Радянського Союзу (1965, посмертно).

Націоналістична течія

Мета:

- Визволення від фашистських загарбників.
- Визволення від радянської влади.
- Відновлення української державності.

Райони діяльності:

- Волинь
- Галичина
- Полісся

Організаційне оформлення:

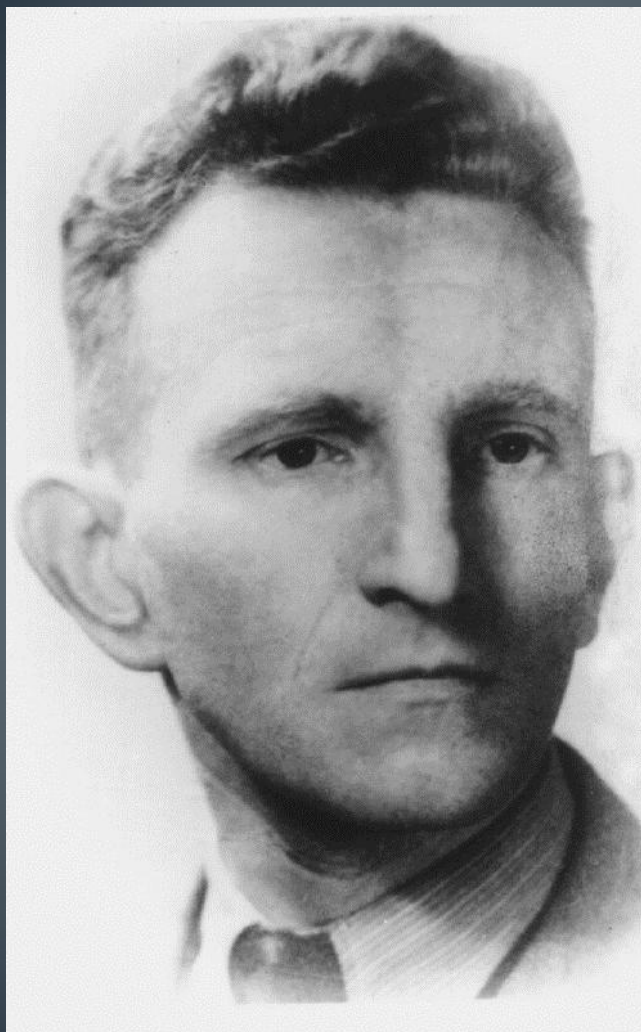
- 1941р. – «Поліська Січ» (Тарас Боровець – «Бульба»)
- 14 жовтня 1942 р. – створення Української повстанської армії (УПА)- Д. Клячківський (Клим Савура), 1943 – 1950 рр. –Р. Шухевич (Т. Чупринка).
- ОУН (ОУН – Б) – С. Бандера, боролися проти окупантів і Червоної армії.1941 р. комплектування з батальйонів «Нахтігаль» і «Роланд» Легіону українських націоналістів.
- 30 червня 1941 р. ОУН проголосила «Актвідновлення Української держави» і сформувала національний уряд на чолі з Я. Стецьком.

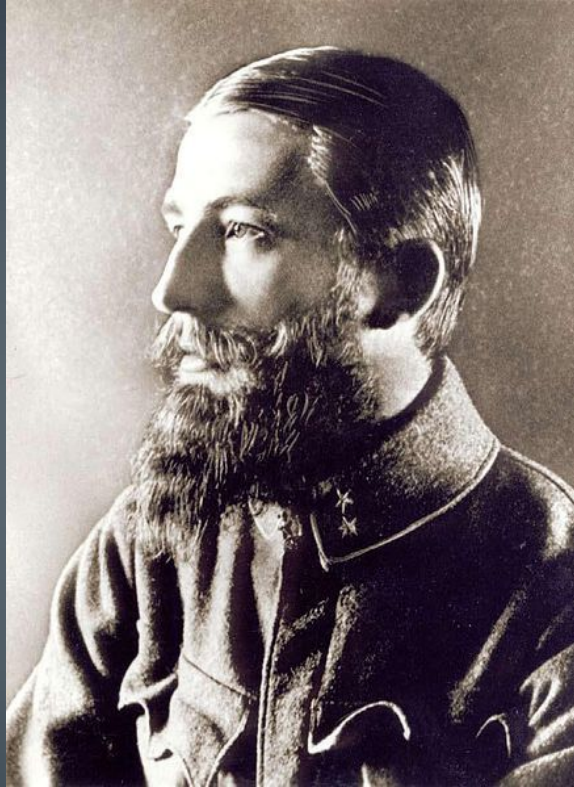
- Бульба-Боровець Тарас
- Діяч українського повстанського руху часів Другої світової війни.
- Засновник УПА «Поліська Січ»,.
- З 1976 року генерал-хорунжий УВК.

- Клячківський Дмитро (Клим Савура)
- Полковник УПА.
- Один із перших командирів УПА.

- Шухевич Роман Йосипович
- Український політичний і державний діяч, військовик, Герой України.
- Член галицького крайового проводу Організації українських націоналістів.
- Командир з боку українців українського військового підрозділу «Нахтігаль» в складі іноземних легіонів Вермахту (1941—1942).
- Генерал-хорунжий, головнокомандувач Української повстанської армії, голова Секретаріату Української головної визвольної ради (1943—1950).

- Мельник Андрій Атанасович
- Полковник армії УНР, військовий і політичний діяч, один з найближчих співробітників Євгена Коновальця.
- Організатор формації Січових Стрільців у Києві
- Один з організаторів УВО.
- З 1938 р. — голова Проводу ОУН;
- На початку 1940 р. після розколу ОУН залишився очолювати матірню ОУН.
- У роки німецької окупації України Мельник послідовно відстоював ідею створення української незалежної держави, за що потрапив під арешт, а з 26 лютого 1944 р. був ув'язнений в концтаборі *Заксенгаузен*.

- Бандера Степан Андрійович
- Видатний український політичний діяч.
- Ідеолог українського націоналістичного руху ХХ століття.
- Після розколу Організації українських націоналістів голова Проводу ОУН-Б.

- Стецько Ярослав Семенович
- Активний діяч ОУН.
- З 1941 р. — перший заступник провідника ОУН-Б С. Бандери.
- У 1942–1944 рр. перебував у німецькому концтаборі.
- Після звільнення керував антибільшовицьким блоком народів, був головою Проводу ОУН-Б.

- Теліга Олена Іванівна
- Українська поетеса, літературний критик, діяч української культури.
- У грудні 1939 р. в Кракові Олена Теліга зацізналася з Олегом Ольжичем (Кандибою): тоді ж вступила в Організацію Українських Націоналістів (ОУН), де тісно співпрацювала з ним у культурно-освітній референтурі.
- 22 лютого 1942 р. українську письменницю-патріотку було розстріляно в Бабиному Яру разом із чоловіком та соратниками.

- Олег Ольжич
- Український поет, археолог і політичний діяч, син Олександра Олеся.
- З 1929 р. — член Організації Українських Націоналістів.
- В 1937 р. очолив культурно-освітню референтуру Проводу Українських Націоналістів.
- В кін. 1930-х рр. редагував часопис «Самостійна думка».
- Протягом 1939—1941 очолював Революційний Трибунал ОУН, член Проводу Українських Націоналістів.
- Загинув під час чергового допиту в ніч з 9 на 10.6.1944 р.

«Нахтігаль»

- Перший з іноземних легіонів Вермахту. Разом з Роландом був одним з двох легіонів (батальйонів), створених у Німеччині до початку радянсько-німецької війни. У легіоні були переважно українці.
- Обидва легіони «Нахтігаль» та «Роланд» були єдиними легіонами зі східних європейців, які брали участь у нападі на Радянський Союз із самого початку війни.
- Учасники легіону вірили, що німецька військова підготовка та досвід допоможуть їм у здобутті незалежності України. Більшість учасників легіону після його розпаду в 1942 р. стали провідними діячами в УПА.

«Нахтігаль»

Українська військова організація (УВО)

- Нелегальна військова революційно-політична формація, що постала 1920 р. заходами старшин різних українських армій:
- - Січових Стрільців (ідеологічно-політичний вклад),
- УГА, в основному її VI бригади (бойовий та організаційний елемент).

Польська течія

```
graph TD; A[Польська течія] --> B[Мета:]; A --> C[Райони діяльності:]; A --> D[Організаційне оформлення:];
```

Мета:

- Визволення від загарбників.
- Відновлення Польської держави.
- Повернення західноукраїнських земель до складу Польщі.

Райони діяльності:

- Волинь
- Полісся

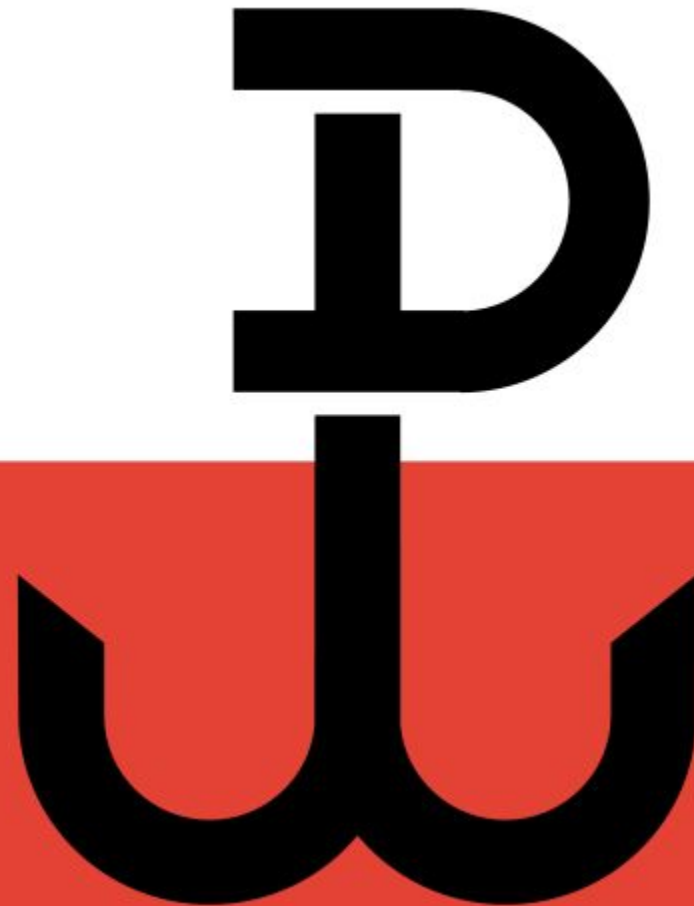
Організаційне оформлення:

Керівні органи в 1941 – 1942 рр. ; Армія Крайова, армія Людова.

Армія Крайова

- Збройні сили польського підпілля під час Другої світової війни (1939-45).
- Підпільні збройні сили в Польщі були сформовані на території Польщі в кордонах до 1 вересня 1939 року — та були підпорядковані польському еміграційному уряду в Лондоні.
- АК — одна з найчисельніших і найорганізованіших «підпільних армій» того дня в Європі.
- **Головне завдання АК** — збройний опір гітлерівським окупантам та підготовка загальнопольського повстання, так звана операція «Гроза» ([пол.](#) акція «*Burza*»), яке мало вибухнути у сприятливий для того час.

Армія Крайова

Армія Людо́ва

(пол. «Народна армія»)

- Підпільна військова організація.
- Армія Польської Робітничої Партії в роки другої світової війни та німецької окупації Польщі.
- Разом з польськими вояками в Армії Людовій були радянські громадяни. А. Л. мала постійні тісні зв'язки з радянськими партизанами та їх штабами України і Білорусії.
- В ході окупації Польщі Радянською Армією підрозділи Армії Людової були приєднані до Війська Польського.

Армія Людова

Особливості діяльності радянського підпілля і партизанського руху

- Створено 23 підпільні обкоми, 685 міських та районних підпільних комітетів, 4316 підпільних організацій і груп.
- Для партизанської і диверсійної роботи створено 3500 груп.
- У перші дні окупації сотні погано підготовлених організацій були викриті гітлерівцями.
- Населення не підтримувало підпільників.
- У 1942 р. там, де партизанський рух був особливо інтенсивним, окремі загони зливались в об'єднання.
- 30 травня 1942 р. ДКО створив при Ставці Центральний штаб партизанського руху.
- У червні почав діяти Український ШПР.

- У серпні – вересні в Москві відбулася нарада командирів партизанських об'єднань.
- Схвалена пропозиція щодо проведення глибоких рейдів на Правобережжі.
- У тилу фашистів активно діяли озброєні і керовані з Центру рейдові з'єднання під командуванням О. Федорова, С. Ковпака, О. Сабурова та ін.
- На Київщині діяло близько 20 загонів. Місцеве населення вело розвідку для партизанів, постачали їм продовольство, одяг.
- Підпільники інформували населення про події на фронтах, зривали відправку молоді до Німеччини, організовували акти саботажу на підприємствах, диверсії, збройні напади, вели активну «рейкову війну»

Рейкова війна

- Операція радянських партизанів у період з 3 серпня до середини вересня 1943 р. в тилу німецьких військ на території Росії, Білорусії та частини України з метою одночасного масового зруйнування залізничного полотна та станційних споруд.

Особливості діяльності ОУН і УПА

- Частина ОУН, яку очолював С. Бандера, виступала за утворення власної армії і розгортання активної боротьби за незалежність України, спираючись на сили і можливості українського народу.
- Оунівці завчасно подбали про організацію підпілля, створивши для роботи на окупованих територіях похідні групи, які вели боротьбу під гаслами «Смерть Гітлеру! Смерть Сталіну! Радянська влада – без більшовиків!»
- Підпільні оунівські організації були утворені в багатьох містах України, а також у Криму.
- Було налагоджено друкування нелегальної літератури, листівок, підробка документів.
- Існувала мережа консперативних квартир.

- У Західній Україні самостійницький напрямок руху Опору став набувати збройного характеру.
- Вже в серпні 1941 р. в районі Пінська діяв збройний оунівський загін, який розгорнув терористичну боротьбу проти представників окупаційної влади.
- У 1942 р. дрібні загони на Волині і Поліссі об'єдналися під спільним керівництвом в УПА, кістяк якої становили загони «Поліської січі» під командуванням Т. Боровця.
- Представники ОУН, яких очолював А. Мельник, активно співпрацювали з поліцією.
- Відносини між бандерівцями і гітлерівцями з огляду на загрозу з боку Червоної Армії незрідка набували характеру взаємосприяння